

1 pav. XVII–XX a. pradžios radiniai:
1, 2 – kokliai; 3, 4 – monetos; 5 – pypkė; 6 – ženkliukas.
P. Kankalio nuotr.

Fig. 1. 17th – early 20th centuries finds: 1, 2 – tile fragments; 3, 4 – coins; 5 – pipe bowl; 6 – badge.

2 pav.). Rasta 21 moneta. Didžiausią dalį (13 vienetų) sudaro XIX–XX a. pradžios Rusijos imperijos monetos. Taip pat rastos dvi XVIII a. monetos (Augusto III Sakso 1752 m. šilingas (1: 3 pav.) ir Stanislovo Augusto IV Poniatovskio 3 grašiai (?)), 5 XVII a. monetos (3 Jono Kazimiero šilingai ir du Rygos šilingai (1: 4 pav.)), bei viena 1923 m. Lenkijos 5 grašių nominalo moneta. Be to, rasta viena kaulinė ir 12 varinių sagų, XIX–XX a. pradžios pypkė su lenkišku užrašu „*DLA PRZYIACIELA*“ (lietuviškai, „Draugui“) (1: 5 pav.) bei 1931 m. Lenkijos padėkos ženkliukas su užrašu „*Za ofiarną pracę*“ (lietuviškai „Už pasiaukojantį darbą“) (1: 6 pav.).

Karmelitų St. 4

In 2013, a field evaluation was conducted at Karmelitų St. 4–13, Vilnius. First a 4 m^2 test pit was excavated. Fill soil with construction rubble continued to a depth of 2.7 m. At a depth of 40 cm a partially destroyed cellar vault was unearthed. Later, a field survey was conducted in two rooms (40.25 m^2). A cellar built in the second half of the 16th–17th centuries was unearthed in both rooms. In the 19th century it was renovated and new masonry vaults were made. In the first half of the 20th century, its stairs and window were bricked up, the cellar was filled, the arches were destroyed, and a new floor was laid on top of it. The grey fill soil with rubble continues down to sterile soil at a depth of 4–4.1 m. It contained 105 17th–20th centuries finds, largely contemporaneous household pottery. 21 17th–20th centuries coins were also found (Fig. 1).

Pavel Vutkin, Gintautas Rackevičius

Trakų gatvė 14

Ankstyviausias tyrinėtos teritorijos apgyvendinimas siejamas su XIV a. prie Trakų kelio įsikūrusiais pranciškonų vienuoliais (1 pav.). 1388 m. čia jau stovėjo medinė bažnyčia. Ji sudegė 1390 m. kryžiuočių puolimo metu. Dabartinė mūrinė Švč. Mergelės Marijos į Dangų ėmimo bažnyčia 1421 m. jau buvo pastatyta. Intensyvesnis Trakų gatvės Š pusės apgyvendinimas prasidėjo XVI a. pradžioje. XVI a. rūmus Trakų gatvėje valdė Mikalojus Radvila Juodasis (1515–1565 m.). Jo sūnėnas Kristupas Mikalojus Radvila Perkūnas (1547–1603 m.) 1570 m. juos remontavo. 1667 m. rūmai priklausė Vilniaus vaivadai (1667–1668 m.) Myko-

lui Kazimierui Radvilai (1635–1680 m.). XVIII a. rūmus valdė nuo 1744 m. LDK didysis etmonas Mykolas Kazimieras Radvila Žuvelė (1702–1762 m.). XVIII a. viduryje rūmai sudegė. 1780 m. rūmai buvo apleisti, be stogo (Drėma V., *Dingęs Vilnius*, V., 1991, p. 159).

2013 m. tyrinėta Trakų g. 14 vidinio kiemo teritorija, kuri XVIII a. pabaigoje buvo priskiriama posesijai 395. Posesijos Š dalyje 1808 m. Vilniaus plane pavaizduoti Radvilų rūmai Vilniaus gatvėje (dabar Lietuvos teatro, kino ir muzikos muziejus, Vilniaus g. 41). Gretimoje, V, 394 posesijoje vaizduojami XVIII a. pabaigoje Jeronimui ir Ignui Zenkovičiams priklausę rūmai (dabar Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus biblioteka, Trakų g. 10). Tyrinėtoje teritorijoje pastatai neparodyti (2 pav.). XIX a. pastatyti namai prie dabartinės Trakų g. 12, 14 bei Vilniaus g. namas 41A, perskyręs buvusią posesiją 395. Trakų g. namo 14 kieme 1911 m. pastatytas arklidžių pastatas iki mūsų dienų neišliko.

Trakų g. 14 vidiniame kieme pirmojo tyrimų etapo metu numatomų naujai įrengti 4 naujų kanalizacijos ir lietaus nuotekų šulinių vietose iki projektinio gylio ištirtas vienas 3x1,5 m dydžio, du 1,5x1,5 m dydžio, 1,5–1,6 m gylio šurfai ir ketvirtas 2x2 m dydžio, 1,6 m gylio šurfas (3 pav.). Numatomos įrengti nuotekų kanalizacijos trasos vietoje tirta 25 m bendro ilgio, 60–80 cm pločio, 1,5–1,6 m gylio tranšėja, sujungusi du 2012 m. įrengtus ir 4 2013 m. įrengtus naujus kanalizacijos šulinius ištirtų šurfų vietose (3 pav.). Numatomos lietaus kanalizacijos vietoje ištirtos 3 bendro 15 m ilgio, 60–80 cm pločio, 0,8–1,6 m gylio tranšėjos, sujungusios ant Trakų g. 14 kiemo korpuso V sienos sumontuotus lietvamzdžius ir 2013 m. šurfų 1–3 vietose naujai įrengtus kanalizacijos šulinius. Antrojo tyrimų etapo metu Trakų g. 14

1 pav. Tyrimų Trakų g. 14 vieta. G. Rackevičiaus brėž.

Fig. 1. Site of the investigation at Trakų St. 14.

2 pav. 1808 m. Vilniaus plano fragmentas.

Fig. 2. A fragment of the 1808 Vilnius plan.

vidiniame kieme, prie 2008–2012 m. pastatyto naujo namo (namas pastatytas XX a. pradžioje (nuo 1911 m.) čia buvusių arklidžių, o XX a. II pusėje – garažo vietoje) R sienos, numatomo išplėsti į R požeminio garažo vietoje iki įžemio ištirtas 130 m^2 plotas (4 pav.).

Kultūrinio sluoksnio storis siekė 4,7 m. Vidinio kiemo V dalyje kultūrinis sluoksnis pradėjo formuotis palyginti vėlai, XVI a. pabai-

goje – XVII a. pradžioje. Tuo metu buvo iškastos dvi ūkinės duobės (4 pav.). Jas galima sieti su greta, į V nuo tyrimų ploto 2006, 2007 m. atrastais 3 šildymo krosnių pamatais, kurių aplinkoje surasti XVII a. I pusės kokliai (*ATL 2007 metais,* V., 2008, p. 390–391). Galima manyti, kad tuo laikotarpiu čia būta Radvilų valdos ūkinės dalies medinių gyvenamųjų pastatų. Jie sunyko XVII a. viduryje – II pusėje. Archeologas V. Daminaitis (1954–2008) spėjo, kad šioje vietoje būta lomos (daubos, rėvos?). Tai patvirtino ir 2013 m. tyrimų rezultatai. XVII a. vidurio paviršiai tirtuose plotuose skyrėsi per 2 m. Kiemo Š ir R dalyse jie buvo ties apie H_{abs} 110,00 m altitude, o V kiemo dalyje – apie H_{abs} 108,00 m altitude. Ant šio laikotarpio paviršiaus surasti Jono Kazimiero šilingai patvirtino sluoksnių chronologiją.

Kiemo PR dalyje tirtos XVII a. mūrinio *pastato* liekanos. Jų paviršius 20–30 cm gylyje surastas dar 2012 m. tyrimų metu (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 501–505). Žemės paviršius, buvęs XVII a. viduryje, priglunda prie pastato Š sienos antžeminės dalies. Namo V siena buvusi ilgesnė nei 10 m, o Š – ilgesnė nei 4 m. Namo V sienos pamatinės dalies storis 1,1 m, o Š sienos pamatinės dalies storis 80 cm. V sienos pamato fragmentas restauruotas ir eksponuojamas naujai įrengtame požeminiame garaže (4 pav.).

Kiemo Š dalyje (H_{abs}109,60–110,30 m ir 109,40–109,90 m) surasti dviejų XVII a. akmenų grindinių fragmentai. Jų paviršiai žemėjo V kryptimi. Vėlesnis grindinys dengė ankstesnįjį, ir buvo išgrįstas apie 20–30 cm aukščiau. Tiek ant vėlesnio grindinio paviršiaus, tiek ant ankstesnio surasti XVII a. 7 dešimtmetyje kaldinti Jono Kazimiero šilingai, importinės baltos molio masės, geltona glazūra padengtos pypkės galvutė (5: 14 pav.). Galima manyti, kad ši kiemo dalis XVII a. buvo gerai prižiūrima. Žemiau ankstesnio grindinio aptiktos XVII a. medinio statinio liekanos. Vienas šių grindinių buvo

3 pav. Žvalgomųjų tyrimų plotas iš P. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 3. The surveyed area, as seen from the S.

4 pav. Detaliųjų tyrimų plotas, kairėje – vaizdas iš P, dešinėje – vaizdas iš V. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 4. The excavated area, on the left – as seen from the S, on the right – as seen from the W.

surastas ir 2012 m. tyrimų metu į Š nuo 2013 m. tyrimų ploto, po juo taip pat atsidengė medinės konstrukcijos liekanos (*ATL 2012 metais,* V., 2013, p. 502–503).

Šalia medinio statinio liekanų tirta XVII a. II pusės duobė, kurios užpildui priskirta nemažai XVI a. II pusės – XVII a. pradžios radinių. Ji iškasta valant teritoriją po XVII a. viduryje (1655 m.?) kilusio gaisro. Jo pėdsakai, degėsiai aptikti tyrimų ploto Š ir R dalyse, taip pat ant XVII a. akmenimis grįsto paviršiaus. Tuo pat metu užpilta dauba buvo tyrimų ploto V dalyje. Kiemo R dalyje susiformavęs XVIII a. vidurio gaisro sluoksnis, prigludęs prie XVII a. mūrinio pastato viršžeminės dalies.

XVIII a. II pusėje XVII a. mūrinio namo Š sienoje buvęs pirmojo aukšto langas užmūrytas, jo ŠV pirmo aukšto patalpos ŠV kampe pastatyta šildymo krosnis. Tuo pačiu metu patalpa padalyta išmūrijant arkinės konstrukcijos pertvarinę sieną. Jos pamatinė dalis išliko priglausta prie namo V sienos pamato. Pastatas nugriautas XIX a., dabartinio Trakų g. 14 kiemo korpuso statybos metu. To laikotarpio akmenimis grįsto kiemo paviršius surastas kiemo R dalyje ties H_{abs} 111,00 m altitude. Viršutiniai XIX–XX a. I pusėje susiformavę sluoksniai bei XVII a. mūrinio pastato pamatinė dalis daugelyje vietų suardyti XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje tiesiant požemines inžinerines komunikacijas. Vėliausi sluoksniai sunaikinti 2012 m., pažeminant iki 60 cm ir išlyginant buvusį Trakų g. 14 vidinio kiemo paviršių. Šiems sluoksniams priskirtas akmens masės butelis su skaičiumi 92 (6: 6 pav.).

2013 m. tyrimų metu surinkta per 3000 radinių (5, 6 pav.). Daugiausia tai XVI–XVII a. įvairių buitinių keraminių indų ir krosnių plokštinių koklių liekanos. Ilgamečio Vilniaus miesto koklių tyrinėtojo K. Katalyno žiniomis, XVII a. I pusės frizinio koklio, kurio plokštė padengta mėlynos, o plokštės reljefas baltos spalvos glazūra, vaizduojantis tris ietimis ginkluotus vyrus, kovojančius su fantastiniu žvėrimi, fragmentas yra unikalus ir nežinomas iš ankstesnių Vilniaus tyrimų (5: 12 pav.).

Reti XVI a. III ketvirčiui būdingi polichromine glazūra dengti tęstinio ornamento kokliai, puošti Žygimanto Augusto monograma, taip pat su Erelio herbu (5: 1, 7 pav.). Tyrimų metu surinkta nemažai to paties laikotarpio puikios kokybės polichromine glazūra padengtų

5 pav. XVI–XVII a. radiniai ir koklių grafinės rekonstrukcijos (1, 2, 4, 6–9). V. Overlingo nuotr.

Fig. 5. 16th–17th centuries finds and graphic reconstructions of stove tiles (1, 2, 4, 6–9).

plokštinių koklių, puoštų lapijos vazoje, stogo čerpių motyvais, kolekcija (5: 4, 6, 8, 10 pav.). Galima spėti, kad šie kokliai buvo naudojami 1570 m. remontuojamų Kristupo Mikalojaus Radvilos Perkūno rūmų Trakų gatvėje krosnyse. Kiti lubų kesonų, augaliniais bei geometriniais motyvais puošti XVII a. kokliai būdingesni Vilniaus senamiesčio archeologiniams radiniams (5: 2, 3, 5, 9 pav.). Tyrimų metu rasta ir keletas smulkių XVI a. II ketvirčio renesansinių koklių fragmentų, padengtų daugiaspalve glazūra. Jie rečiau aptinkami XVII a. II pusės sluoksniuose. Nemaža krosnių koklių dalis bei viena lėkštė puošta Radvilų giminės herbu (6: 1 pav.). Tai liudija posesijos 395 priklausymą Radviloms.

XVI–XVII a. buitinių keraminių indų, virimo puodų, dubenų, lėkščių, keptuvių fragmentai būdingi ir gerai žinomi iš ankstesnių Vilniaus senamiesčio tyrimų (5: 16, 17 pav.). Numizmatinė medžiaga – tai daugiausia XVII a. naudotos prekių plombos bei monetos: daugiausia Jono Kazimiero šilingai. Vienintelė tyrimų plotuose rasta XVI a. kaldinta moneta – Žygimanto Senojo pusgrašis (6: 4 pav.). Retas XVII a. sluoksnyje surastas XIV a. pabaigoje kaldintas Jogailos denaras (6: 2 pav.).

Trakų St. 14

During the first stage of the investigation in the inner courtyard at Trakų St. 14 (Figs. 1, 2), a 45 m^2 area was excavated down to the planned depth at the site of new underground utility lines and wells (Fig. 3). During the se-

cond stage, a 130 m^2 area was excavated down to sterile soil at the site of a planned underground garage (Fig. 4).

The cultural layer was 4.7 m thick. The cultural layer in the W part of the inner courtyard began to form comparatively late in the late 16th – early 17th centuries. Archaeologist V. Daminaitis (1954–2008) conjectured that depressions (hollows, shoals) would exist at this site, which was confirmed by the 2013 investigation results. In the mid–17th century the surfaces in the excavated areas differed by 2 m.

The remains of a 17th century masonry building's foundation were unearthed in the SE part of the courtyard (Fig. 4, on the right). Fragments of two 17th century stone pavings were found in the N part. The remains of a 17th century wooden building were discovered below the paving.

In 2013, over 3000 14th–19th centuries finds were collected (Figs. 5, 6). These were mostly various 16th–17th centuries household pottery vessels and the remains of panel stove tiles (*Blattkacheln*). A fragment of a frieze stove tile (*Frieskachel*) from the first half of the 17th century is unique and unknown from previous investigations in Vilnius (Fig. 5: 12). Stove tiles characteristic of the third quarter of the 16th century that are decorated with the monogram of Sigismund II August and those with the eagle coat–of–arms are also rare (Fig. 5: 1, 7). It is possible to conjecture that these stove tiles were used for the 1570 renovation of the stoves of the Palace of Kristupas Mikalojus "Thunderbolt" Radvila on Trakų Street. The other 17th century stove tile finds are more characteristic of Vilnius old town finds (Fig. 5: 2, 3, 5, 9). Many of the stove tiles and one plate were decorated with the Radvila family coat–of–arms (Fig. 5: 18), which attest that 395 items belonged to the Radvila family.

6 pav. XIV–XIX a. radiniai. V. Overlingo nuotr.

Fig. 6. 14th–19th centuries finds.

The fragments of 16th–17th centuries household pottery vessels, cooking pots, bowls, plates, and frying pans are characteristic and well known from previous investigations in Vilnius old town (Fig. 5: 16, 17). The numismatic material consists of mainly of 17th century merchandise seals and coins: mostly John II Casimir shillings. The only 16th century coin found in the excavated area was a Sigismund I the Old half groat (Fig. 6: 21). A rare Jogaila penny minted in the late 14th century was found in the 17th century layer (Fig. 6: 19).